

נמלך של נייר

סינתטיות מילולית של לוז (ר) סיפורתי * ליאון

פויכטוונגר כותב ספר ישראלי * האבא של אודי חמודי * המסע

מ. כוורת "ל. דודה" * מליאונרדו דה'וינצ'י למיכאל אנג'לו

מקור

לוז הלוח

כנראה שבחג לספרות עברית באוניברסיטה בראיאלן אין איש שמעז לומר למרופוסור צבי לוז, את שצריך לומר לו על יצירתו הספרותית (ולא ביקורתית). ואין מי שיאמור את ערכה של הספרות, שאותה מחבר המרופוסור הנכבד, בכללי הביקורת המקובלים בחוגים לספרות.

באחרונה פירסם המרופוסור צבי לוז רומן חדש תחת הכותרת הצטלבות* רומן שהוא בבחינת להג מילולי בלתי חזל, מראשיתו ועד לסופו. בהצטלבות שואף המרופוסור לוז להגיע לעולמם של בני הדור הצעיר בישראל, אך כוחות היצירה שלא ניתן בהם, אינם מסייעים בידו. שאיפה זו נפתחת מהפתח שבו מספר גיבור הרומן: "בכיתה האחרונה בתיכון העירוני שכפרון תל-אביב היתה לי חברה, שזלה מרחבי היה שמה; ולא רק אני, רוב הכנים בכיתה אהבו אותה, כמעריצים ניפתרים או כמחזירים הצופים, אבל שזלה כחרה כי לכרדי, לא בגלל שהייתי היפה או הזריו או החכם מכולם היא כחרה כי..." מישפט פתיחה בן 55 מילים, הזקוק לטיפול אנשי החוג ללשון עברית באוניברסיטה שבה עובד המרופוסור לוז על תלמידיו.

לוז מגסה לפתח ב-179 עמודי הרומן * צבי לוז - הצטלבות; סידרה בע' ריכת נתן יונתן; הוצאת ספריית פועלים; 179 עמודים (כריכה רכה).

שלו דמות טרגית של בן-התקופה, המתאהבת אהב בכתו של אלוף בצה"ל, המתאבדת ערב גיוסה לצה"ל. ההתאבדות משבשת את חייו של דן נחומי, גיבורו הדחוי של לוז. לשונו הסנתטית של לוז, שלפיה חברתו של דן נחומי, שזלה, מרעימה את הוריה, אך לובשת: "בנדרים נועזים, ניננס מפולאים וחולצה אדומה..." מביי אה את המחבר עד ל: "...בפתיו, סוף סוף מיקרה טוב של שכיבת בתולים, שהיה קשור בנפיעת הוריה של שזלה..." שבירה, המעוררת את הקורא כבר בעמוד 9 למחשבה, שמוטב היה אילו לא היו נשברים בתוליו של המרופוסור והוא היה ממשיך בעיסוקיו בקתדרה שבין בני ברק לרמת-גן.

דן נחומי הוא דמות חד-מימדית המגיעה לשיטתיות מתרידה. הוא מצליח לשגל את אמה של שזלה, אחרי התאבדות הבת, להעביר סידרה מכובדת של מרצות מהאוניברסיטה העברית על פיננו המושחו בעברית של בית-מרקחה, תוך שהוא מקדם את עצמו בקאריירה אקדמית מרהיבה בסוציולוגיה ("אני דוקא אוהב נשים מלאות האהיות...").

הכישלון של לוז כמחבר, מגיע לשיא אים מחרידים ברדידות שבה הוא מעביר את גיבורו, דן נחומי, דרך אירועים כמילחמת ששת-הימים, אירועים שגם ההדיוט שבקוראים או בתלמידי הפרוי פסור לוז, יחשוף את אי-אמינותם. גם ההמצאות הסוציולוגיות באגורות שחוקות אודות דור המייסדים, שאותן מניח לוז בפיו של דן נחומי, אינן עומדות בכל קנה-מידה ערכי, מה עוד שהגיבור נוטל לביתו מהספרייה הלאומית חומר שלא ניתן להוציאו מחוץ לכותלי הספרייה: "ברכים ישנים ומתפוררים של חוכרות, הפועל הצעיר, והאחרות, ומתי קונטרסים ישנים שאני שואל במדור

מיוחד של בית-הספרים הלאומי..." תיי אור, המעלה מן הסתם חיוך של רוגז אצל עובדי הסיפרייה הלאומית. לוז גם אינו מצליח לפתח את הנושא המטרידו מן הסתם כסופר, עניין "רם" החלוצים שנמהל בהם הפוחרים... והוא פוסק: "לא שאבא שלי אשם כלפי, שמהל את דמי; הוא לא חשב כלל על דמה של האישה שלקח לו בתל-אביב,

מרופוסור לוז שבירת בתולים

והוא הוליד אותי בלי חששות מוקדמים על מריבת דמים בדמים..." בינות לעיסקי דם מוליד לוז את גיבורו בכל משבר אמשרי, באמצעות הכסף של אותו דם סוחרים, שהוא ירש ותורם בכל לרדידותו הבלתי נסבלת.

גם התפרצותו של דן נחומי בין כותלי האוניברסיטה כלפי המרצים הבוגרים ממנו לסוציולוגיה, מעידה מן הסתם על יצרים של המרופוסור לוז, לתקוף באלומות פיסית ערופסורים ערכיים ממנו בתורת הספרות. אלא שעניין זה עשוי לעניין את חוקרי הפסיכולוגיה של המרופוסורים לספרות, ולא את ביקורת הספרות.

לשיא רדידותו התיאורית והבלתי-אמינה מגיע לוז בתיאורי בית-החולים החלולי רות. שם כונש דן נחומי את החולה ערנה שארלי, באותה "הצטלבות" שהעניקה מן הסתם להצטלבות את שמו, תוך שהוא מותיר את הקורא פעור פה, ומלא תהיות בשאלה: מה הביא אותו לבנוז ומנו בקריאה בספר כה משעמם ובלתי אמין.

לסיכום, לא ברור מה הביא את בנו של יו"ר הכנסת לשעבר קדיש לוז (מי שסופר עליו: כאשר אמר אחד לחברו מרוע אתה אומר שאין במדינה אנשים ישרים? ישנם אנשים ישרים... ישנו... קדיש לוז... קדיש לוז... קדיש לוז...), המשמש כמרופוסור לספרות עברית, לחבר רומן החסר כל ישר ספרותי, שהיה כוחו להטיל עוגן בנפשו של אחרון קוויאי הספרות הישראלית, באותה אסופת דפים וגיליונות דפוס, הכרוכה בכריכה רכה ונושאת את השם הצטלבות.

מן הראוי לומר למרופוסור לוז, המלמד באוניברסיטה דתית, מעט מדברי חכמי העבר: "לוז חלול היה עומד על פתחה של מערה, והיו ניכנסו דרך הלוח למעי רה ודרך המערה לשירי" (מד"ר בראשית), שמוטב לו לעסוק בפרופסורה לשמה, ולא לעסוק עוד בליטרטורה, שהיה האל לא העניק לו כישרון לכך. לבי לבי על ידידיו של לוז באקדמיה שאינם מטריחים עצמם לומר לצבי לוז אמת מכאיבה זו.

דוקטור אופרמן נכנס לבית-משרניחובסקי

החוויה הישראלית

כאשר יתכנסו בפסח סופרי ישראל לוועידתם השנתית בבית-הסופר ע"ש שאול טשרניחובסקי, הם יעניקו, כמיני הגם, כבוד לראש-המשלה מנחם בגין ולשר-החינוך שלו זבולון המר, ואפילו יקומו מכיסאותיהם, בהדר לא מבטל, כאשר הם יכנסו לאולם. דבר אחד ברור: לאופרמנים שבתורות הישראלית - אם ישגם כאלה - אסור להיות באותה ועידה, שתיערך באולם שאירח לפני כמה שבועות את הרמטכ"ל, רב-אלוף רפאל איתן, לדי"ר אופרמן, מהדורת ישראל 1983, אין מה לעשות בבית טשרניחובסקי.

פרט אחר בהאחים לבית אופרמן ש' עורר בי דימוי ישראלי, היה בעיסוקו של התלמיד, ברטולד אופרמן, בהרמק, אותו מנהיג שבטים גרמני וברברי, הנח-שב בעיני מורו הנאצי כמנהיג הגדול הראשון שבתולדות גרמניה. המחשבה המיידית שלי היתה, על תלמיד תיכון ישראלי, שיתמודד באותה יסודיות עם דמותו של בר-כוכבא היהודי, מול מורה המטיף בשמו של בר-כוכבא כמייצג הגבורה היהודית.

על סיפרו האחים לבית אופרמן כתב ליאון פויכטוונגר: "רציתי להנציח עבורי הכאים אחרי את הזמן האפל ביותר שעברה גרמניה, מחשש כי מתוך המירע התייעדי של התקופה לא ייכלו לתפוס את נוראותיה." את האחים לבית אופרמן חיבר פויכטוונגר בשנת 1933, ובישראל של 1983 אין סופר המסוגל לכתוב את המקבילה הישראלית.

תמונה מתוך "האחים לבית אופרמן" בר-כוכבא היהודי מול הרמן הגרמני

העלו בי בעל כורחי את אותה תמונה במהלך מערכת-הבחירות האחרונה, כאשר ראש-המשלה הישראלי, מנחם בגין עיוות את אפו ואמר, "אנשי רוח".

הלכוד בידיהם של יוצרי הסירוף, התמונה המתרידה של ביקור אנשי האס"א הנאצים בביתו של גוסטב אופרמן, התרומה הגרמאנית שלהם לספרייתו,

סידרת הסלחיוזיה הגרמנית האחים לבית אופרמן, שהוצגה בטלוויזיה הישראלית, והמבוססת על סיפרו של הסופר הגרמני ממוצא יהודי ליאון פויכטוונגר ומתארת את ימי עליית היסלר לשלטון, לא היה בה רק כוח תיאורי של עליית קול ההמק המסורף הגרמני לשלטון בראשית שנות ה-30.

כמה מהקולות שנשמעו בהאחים לבית אופרמן נשמעו מוכרים עד למאוד בישרי ראל של סוף שנות השבעים וראשית הש' מונים, בעיקר אותם קולות המון, הנשמע עם עכשיו בישראל כקול שדי. אם להתעלם מכך שאת האוטוסטרודות שאותן הבטיח היסלר לגרמנים מחליפות כיום אוטוסטרודות המוליכות את המשכת-נים בשיפולי השומרון, בשכונות של רילות - הרי שהקונטציות הישראליות התו-קות ביותר באו מדמותו של האח הסופר לבית אופרמן.

דמותו של די"ר גוסטב אופרמן, אותו משכיל יהודי-גרמני, המחבר מסות חשובות על המשוררים הגרמניים של המאה ה-18, מייצגת את דמותו התלושה של המשכיל הישראלי, ב-אביב העם היהודי נוסח מנחם בגין, משכיל המאמין בכוח התבונה, ואטום לאימה שמביא אותו קול המון, קול שדי על התבונה והתרבות. כאשר חותם הדי"ר גוסטב אופרמן על גילוי-דעת של אנשי רוח גרמנים נגד הסירוף ההיסלרי, כאשר אלה כבר אחרו את הרכבת של ההיסטוריה הגרמנית, הוא חושף את הניי-תוק שקיים בין יוצרי התרבות ובין העם